

11.11.2021

SELVITYS VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA SUORITETUISTA TOIMENPITEISTÄ

Muistio on yhteenveto, joka perustuu kaupunginkanslian, toimialojen, pelastuslaitoksen ja liikelaitosten loka- ja marraskuussa 2021 toimittamiin selvityksiin toimenpiteistä, joihin nämä ovat ryhtynyt tai tulevat ryhtymään vuoden 2020 arviointikertomuksen johdosta.

Harmaalla korostetut kohdat ovat tarkastuslautakunnan toteamukset arviointikertomuksesta vuodelta 2020.

Tilintarkastuksen johdosta annettujen suositusten seuranta

Arviointikertomuksen mukaan tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle vuosien 2018–2019 tarkastuksissa toistuvasti esille nousseista talouden ja hallinnon hoidossa havaituista puutteista.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginhallituksen tulee

- varmistaa, että tilivelvolliset ryhtyvät viivyttämättä tilintarkastajan antamien suositusten mukaisiin toimenpiteisiin havaittujen epäkohtien poistamiseksi.

Kaupunginkanslia toteaa, että tilintarkastajan antamien suositusten mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymisen seuranta liitetään sisäisen tarkastuksen kriittisten raporttien seurantaan ja raportointiin kaupungin johdolle. Talous- ja suunnitteluosasto toimittaa neljännesvuosittain yhteenvedon suositusten toteutumisesta sisäisen tarkastuksen kriittisten raporttien seurannan yhteydessä kansliapäällikölle ja pormestarille, jotka käsittelevät ne sovitun seurantamallin mukaisesti kuukausitapaamisissaan toimialajohdon kanssa.

Sitovien toiminnan tavoitteiden arviointi 2020

Tarkastuslautakunta on esittänyt oman arvionsa siitä, ovatko talousarviossa asetetut sitovat toiminnan tavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat mittarit toteutuneet. Tarkastuslautakunta arvioi, että kahden tilinpäätösraportoinnin mukaan toteutuneen tavoitteen toteutumiseen ei voitu ottaa kantaa, ja että kahden liikelaitoksen tavoiteasetannassa on kehitettävää.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

Palvelukeskus Helsingin tulee

- selkeyttää sitovien toiminnan tavoitteiden esittämistapaa siten, että se on yhdenmukainen talousarviossa ja tilinpäätöksessä sekä talousarvion eri kohdissa.

kaupunkiympäristön toimialan tulee

- selkeyttää talousarviossa asiakaspalautteen vastaamisen tavoiteajan mittaria, jotta sen toteutumisen tulkinta on yksiselitteinen.

pelastuslaitoksen tulee

- selkeyttää talousarviossa sairauspoissaolojen ja VATU-menettelyiden toteutumisen mittareita siten, että niille asetetaan tavoitetasot.

Kaupunginkanslia toteaa, että vuoden 2022 talousarvion sitovia toiminnan tavoitteita, niiden toteutumista kuvaavia mittareita ja tavoitteiden ja mittarien esittämistapaa on käyty läpi ja kehitetty yhdessä toimialojen kanssa sekä ennen lautakuntakäsittelyä, että sen jälkeen niin, että ne noudattaisivat mahdollisimman hyvin talousarvion valmistelusta annettua ohjeistusta.

Palvelukeskusliikelaitos toteaa, että sitovien toiminnan tavoitteiden kuvaaminen ja mittaaminen kuvataan ja esitetään yhdenmukaisesti tulevissa talousarvioissa ja tilinpäätöksissä, ellei esitysteknisistä tai muista vastaavista syistä ole järkevää toimia tapauskohtaisesti toisin.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa selkeyttäneensä mittaria lisäämällä siihen sanan ”keskimäärin”, jolloin epäselvyys tulkinnasta poistuu ja tavoite vastaa kaupunkitason tavoitetta palautteisiin vastaamisesta.

Pelastuslaitos toteaa, että vuoden 2022 talousarvion sitovat tavoitteet sisältävät vain mitattavia mittareita.

Talouden tunnuslukujen kehitys

Kaupungin talous on arviointikertomuksen mukaan vakaalla pohjalla. Vuonna 2020 tulorahoitus pysyi korkeana valtion maksamien kertaluonteisten koronakompensaatioiden ansiosta.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginhallituksen tulee

- varautua kasvaviin kustannuksiin, jotka johtuvat koronapandemian aiheuttamasta hoito- ja palveluvelasta sekä oppimisvajeesta.

Kaupunginkanslia toteaa, että koronasta aiheutuvia suoria ja välillisiä kustannuksia on seurattu lautakunnissa talouden ja toiminnan toteutumisennusteiden yhteydessä. Koronan välilliset kustannukset aiheutuvat erityisesti hoito- ja palveluvelan sekä oppimisvajeen syntymisen ehkäisystä ja jo syntyneen hoito- ja palveluvelan sekä oppimisvajeen purkamisesta. Kustannuksia koskeva ennuste on tarkentunut vuoden aikana.

Valtion koronakorvauksia koskeva edunvalvonta on ollut aktiivista ja toteutuneisiin suoritteisiin osoitettu rahoitus on noussut lähemmäksi suoritteiden todellisia hintoja. Hoito- ja palveluvelasta sekä oppimisvajeesta aiheutuvien kustannusten valtionrahoitusta koskevaa edunvalvontaa jatketaan.

Koronapalautumisen kokonaisuuteen on varattu 70 miljoonan euron määräraha kaupunginhallituksen käyttövaroihin vuoden 2022 talousarvioon.

Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishanke

Olympiastadionin rakennushankkeen rahoittajina ovat toimineet Helsingin kaupunki ja Suomen valtio ja hanketta on valvonut opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ohjausryhmä. Hankkeen alkuperäinen kustannusarvio on ylittynyt merkittävästi. Eniten kustannuksia on nostanut lisä- ja muutostöiden suuri määrä.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginhallituksen tulee

- varmistaa, että yhteisrahoitteisissa hankkeissa hankkeen ohjauksesta, valvonnasta ja niiden toteuttamiseen liittyvästä toimivallasta sekä varautumisesta kustannustason muutokseen sovitaan yksityiskohtaisesti ennen kuin hankkeen enimmäishinnasta päätetään.

kaupunkiympäristön toimialan tulee

- varmistaa, että kaupunginvaltuuston päätettäväksi tuotavien hankkeiden toteutussuunnitelmat ovat riittävän pitkälle vietyjä ja korkealaatuisia ja että niistä laaditaan mahdollisimman luotettava kustannusarvio. Lisäksi on varmistettava urakoitsijan sitoutuminen hankkeen kustannustehokkaaseen toteuttamiseen.

Kaupunginkanslia toteaa, että tilahankkeiden käsittelyohjeita päivitetään.

Kustannusarvioiden luotettavuuteen ja päätöksentekoprosessiin liittyviä näkökulmia on käsitelty edellisen pormestarin käynnistämien erillistoimeksiantojen raporteissa, jotka koskivat suurten investointihankkeiden kustannusarvioiden kehittämistä ja Kruunusillat –hankkeen päätöksentekoprosessin arviointia. Raporteissa esitettyjä johtopäätöksiä on tarkoitus hyödyntää kaupungin investointihankkeiden suunnittelu- ja päätöksentekoprosessia kehitettäessä sekä kaupungin hankekäsittelyohjeita päivitettäessä.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa, että erillistä sisäpuolista purku-urakkaa on pilotoitu Tehtaankadun ala-asteen perusparannuksessa ja siitä on saatu hyviä tuloksia. Menettelyä tullaan jatkamaan perushankkeissa, joissa aikataulut mahdollistavat erillisen purku-urakan. Seuraavaksi ko. menettelyä sovelletaan Käpylän peruskoulun Väinölän rakennuksen perusparannuksessa.

Finlandia-talon perusparannusurakassa hanke toteutetaan projektinjohtourakkana. Projektinjohtourakoitsija kilpailutettiin keväällä 2021, jotta tämä voi olla mukana johtamassa tarkentavia tutkimuksia ja suunnitelmia noin puolen vuoden ajan ennen kuin rakennuksen käyttäjä siirtyy väistötiloihin, ja varsinaiset purku- ja korjaustyöt käynnistyvät alkuvuodesta 2022.

Asuinalueiden eriytymisen ehkäisy

Alueiden välisen eriytymisen hillitseminen on keskeisellä sijalla Kaupunkistrategiassa 2017–2021. Arviointikertomuksen mukaan Helsinki ei ole toteuttanut riittävästi maankäytön ja asuntopolitiikan toimenpiteitä asuinalueiden eriytymisen ehkäisemiseksi, sillä alueiden eriytyminen ei ole vähentynyt.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan tulee kokeilla merkittävimpiin ARA-vuokrakeskittyymiin kuuluvien yksittäisten talojen muuttamista asumisoikeustaloiksi ja valtion korkotuen päätyttyä harkita yksittäisten talojen peruskorjaamista omistustaloiksi, jotta asuntojen hallintamuotojakauma vastaisi asumisen ja maankäytön toteutusohjelman tavoitteita kaikilla alueilla.

- hyödyntää raidehankkeiden myötä parantuvaa alueiden saavutettavuutta täydennysrakentamalla ja palveluita kehittämällä.

kaupunkiympäristön toimialan tulee

- määritellä selkeät vastuut ja menettelytavat lähijunaliikenteen asemanseutujen ja ostoskeskusten yhteiselle hallinnoinnille varsinkin tilanteissa, joissa eri tahojen omistus hankaloittaa kehittämistä.

Kaupunginkanslia toteaa, että suurten korjausten tullessa ajankohtaiseksi ARA-kohteissa harkitaan myös yleisesti toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisuutta esimerkiksi purkavaan uudisrakentamiseen, jolla alueen asuntokantaa voidaan uudistaa ja monipuolistaa.

Eriytymisen ehkäisyssä tulee kiinnittää huomiota myös muuhun kuin ARA-asuntokantaan, ja mahdollistaa laadukas täydennysrakentaminen, jolla alueen hallintamuotojakaumaa voidaan monipuolistaa. Kaupunkiuudistusalueille on tehty yhdessä kaupunkiympäristön toimialan kanssa täydennysrakentamista koskevat hallintamuotolinjaukset, joiden tavoitteena on kehittää asuntokannan hallintamuotojakaumaa AM-ohjelman tavoitejakauksen suuntaan. Loppuvuodesta aloitetaan poikkitoimialaisena yhteistyönä kaupunkiuudistusalueille kohdistuva kokonaisvaltainen, talousarvioon pohjautuva toimenpide- ja investointisuunnitelma alueille kohdennettavista hankkeista vuosina 2022–2025.

Koulusegregaation ehkäisyn on todettu olevan merkittävä tekijä segregaatiokehityksen ehkäisyssä. Kaupunginkanslia ja kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ovat valmistelleet yhteistyössä koulusegregaation vähentämiseksi hankkeen, jolle on haettu valtion erityisavustusta vuosille 2022–2023.

Asemanseutujen kehittämiseen on perustettu seurantaryhmä. Taustalla on laajasti tunnistettu tarve luoda ja ylläpitää koordinoitusti kaupunkitasoista tilannekuvaa asemanseutujen kaavoituksesta ja ympäröivistä hankkeista, asemien nykytilasta ja kehittämistarpeista. Tavoitteena on lisäksi kirkastaa kaupungin tavoitetilaa asemien kehittämistavoitteiden osalta. Seurantaryhmässä ovat mukana edustajat HKL:stä, Senaatin Asema-alueet Oy:stä, Väylästä ja HSL:ltä. Ryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa ja aiheita valikoidaan sekä aluekohtaisesti että temaattisesti.

Asemanseutujen seurantaryhmässä on päätetty tehdä pääradan asemia koskeva nopeiden toimenpiteiden määrittelytyö, joka valmistuu marraskuussa 2021. Työtä on tehty tiiviissä yhteistyössä Väylän kanssa. Työn tavoitteena on saada pääradan asemille välillä Käpylä-Puistola nopeasti toteuttavia viihtyisyyttä ja turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä.

Raide-Jokerin aluerakentamisprojektissa on hyödynnetty Jokeri I joukkoliikenneinvestoinnin myötä paranevaa alueiden saavutettavuutta kehittämällä asumista ja palveluita sekä pysäkkien saavutettavuutta kävellessä ja pyöräillen. Täydennysrakentaminen on käynnistynyt ja jatkuu voimallisesti Haagassa, Oulunkylässä ja Pihlajistossa. Pitäjänmäessä, Karhunkaatajan alueella ja Roihupellossa ollaan siirtymässä kaavoituksesta rakentamisvaiheeseen lähivuosina. Oulunkylän keskusta ja Viikin kampusalue ovat merkittäviä aluerakentamiskohteita, joita ollaan kehittämässä yhdessä kumppaneiden kanssa ja niiden muutos alkaa näkyä kaupunkikuvassa 2025 alkaen. Raide-Jokerin kehittämisvyöhykkeelle valmistuu uusia asemakaavoja yhteensä 275 000 k-m² vuoteen 2024 mennessä.

Koillisen alueen asemanseuduilla on tekeillä Tapulikaupunkiin, Puistolaan ja Pukinmäkeen suunnitteluperiaatteet, joissa tehdään kokonaisvaltainen tarkastelu maankäytön potentiaalista ja palveluista. Vireillä olevia asemakaavoja vuosille 2021–2024 näille alueille on yhteensä 179 000 k-m².

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa, että toimialalla on vaikutettu aktiivisesti kaupunkiyhteisen kaupunkiuudistuksen toimintamallin luomiseen yhdessä kaupunginkanslian ja muiden toimialojen kanssa. On mm. osallistuttu aihetta koskevaan tiedotustilaisuuteen ja edistetty aktiivisesti kaupunkiuudistusta tukevan toiminnan kunnianhimon tason nostamista uudessa kaupunkistrategiassa. Kaupunkiuudistus on uudessa kaupunkistrategiassa keskeisenä tavoitteena.

Segregaation estämiseksi tasapainottavalla asuntopolitiikalla on luotu aktiivisesti maankäytöllisiä ja kaavallisia edellytyksiä. Asuntojen hallintamuotojakauman korjaamista mahdollistavia kaavoja hyväksyttiin valtuustossa 2021 aikana mm. Meri-Rastilan länsi- sekä itäosaan. Vuosaaren Kurkimoisiossa muutettiin asemakaavaa lähtökohtana korkeatasoinen viherkortteliratkaisu.

Kaupunkiympäristölautakunnassa kaupunkiuudistusalueille hyväksytyjä asemakaavoja ovat Pihkatien tarkistettu asemakaavan muutos, jossa esitetään merkittävästi uutta täydennysrakentamista.

Vuosaaren Villenkallion ja Ramsinrannan kaavaehdotukset (Kylk 26.10 ja 2.11) tuovat merkittävää täydennysrakentamispotentiaalia Vuosaareen. Ramsinrannan kaavaehdotuksessa osoitetaan merellistä korkeatasoista rakentamista asuntorakentamisen monipuolistamiseksi Meri-Rastilan lähiympäristössä.

Syksyllä 2020 hyväksyttiin Itäkeskuksen Jokerikorttelin asemakaava valtuustossa. Koko Itäkeskuksen suunnitteluperiaatteet ovat valmistuneet ja nähtävillä syksyn 2021 aikana. Alueelle aletaan valmistella asemakaavoja suunnitteluperiaatteiden lautakuntakäsittelyn jälkeen. Stoan ja Puhoksen alueen suunnitteluperiaatteet hyväksyttiin kaupunkiympäristölautakunnassa jo aiemmin keväällä 2021 pohjaksi asemakaavoitukselle.

Malmin keskustan suunnitteluperiaatteet hyväksyttiin kesällä 2021 kaupunkiympäristölautakunnassa ja keskustan kaavoitus jatkuu niiden pohjalta. Kontulan ja Mellunmäen keskustojen sekä koko Mellunkylän kaupunki uudistusalueen täydennysrakentamisen kaavoitus on käynnissä.

Vuonna 2020 kaavoitetusta asuntokerrosalasta (729 059 k-m²) täydennysrakentamista kaavoitettiin yli 40 %, eli yhteensä 451 979 k-m².

Edellisten lisäksi täydennysrakentamista on edistetty useilla asemanseuduilla ja raideliikenteen pysäkkien ympäristöissä. Mm. Karhunkaatajan alueen tarkistettu kaavamuutosehdotus on etenemässä kaupunkiympäristölautakunnan käsittelyyn Raide-Jokeri varrella. Laajasalon ratikkakorttelin asemakaavan valtuusto hyväksyi 2020. Edellisten ostoskeskusympäristökaavojen lisäksi Puotilan ostoskeskuksen kaavamuutos hyväksyttiin valtuustossa 2020.

Lähitulevaisuudessa valmisteluvaiheeseen tulevista kaupunki uudistusalueiden uusista kokonaisuuksista keskeisimpiä ovat Malmin keskustan kaavat, asemakaavat Malminkartanossa, Kontulan keskustassa, Mellunmäen keskustassa, täydennyshankkeet Mellunkylässä sekä Keski-Vuosaareessa, Vuosaaren keskustan länsiosassa ja Ramsinniemessä.

Pääradan asemanseutujen laadun kohottamiseen tähtäävä facelift-työtä on edistetty aktiivisesti asemanseutujen seurantaryhmän toimesta. Työ valmistuu 2022, minkä jälkeen sitä toteutetaan kaikilla asemilla yhteistyössä Liikenneviraston kanssa. Samalla on luotu toimiva malli, jolla kunnostamisen vastuut voidaan selkiyttää

ja niistä voidaan konkreettisesti ja selkeästi sopia toimijoiden kesken.

Positiivisen diskriminaation määrärahan vaikutukset peruskouluissa

Peruskouluille on jaettu positiivisen diskriminaation määrärahaa vuodesta 1999 alkaen. Määrärahan osuus on noin prosentti perusopetuksen koko budjettirahoituksesta ja sen jakoperusteita on päivitetty muutaman vuoden välein. Myönteisen erityiskohtelun määrärahoilla toteutettuja toimenpiteitä pidetään vaikuttavina ja niiden koetaan vähentävän lasten ja nuorten koulunkäyntiin liittyviä alueellisia eroja.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tulee

- jatkaa positiivisen diskriminaation määrärahojen jakamista myös perusopetusalueille.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteaa, että pd-rahaa on jaettu vuonna 2021 PD-indikaattoreiden mukaisesti kouluille ja alueille. Rahaa on käytetty erityisopettajien, resurssiopettajien ja koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen, samanaikaisopetukseen, tukiopetukseen sekä oppimateriaaleihin.

Vuonna 2021 on aloitettu myönteisen erityiskohtelun laskentamallin kehittämisprojekti, jossa tavoitellaan tuen parempaa kohdentumista muuttamalla laskentaa aluepohjaisesta tiedosta henkilö pohjaiseen tietoon. Samalla laskentamallia päivitetään uusilla oppimistulostiedoilla. Myönteisen erityiskohtelun laskentaa kehitetään perusopetuksen lisäksi varhaiskasvatukseen. Tavoitteena on saada uudistetut laskentaperiaatteet käyttöön vuonna 2023.

Mukana-ohjelma ja Me-koulukehittäminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi peruskouluissa

Mukana-ohjelma on eriarvoisuuden vähentämisen sekä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kaupunkistrategiahanke vuosina 2017–2021. Ohjelmaan kuuluvan Me-hankkeen tarkoituksena on tuottaa kokonaisvaltaisen huolenpidon malli, jossa ovat mukana oppilas, hänen vanhempansa, lähipiiri ja koko kouluyhteisö. Peruskouluissa on edistetty Mukana-ohjelman ja Me-koulukehittämisen mukaisia toimenpiteitä, joista on myös hyviä tuloksia.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tulee

- osoittaa pysyvä resurssi peruskouluille lasten ja nuorten eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi tehtävään työhön niillä alueilla, joilla huono-osaisuutta esiintyy keskimääräistä enemmän. Resurssi mahdollistaa sen, että kouluissa voidaan jatkaa tai käynnistää Me-koulukehittämisessä ja kouluvalmentajamallissa luotuja hyväksi koettuja toimintamalleja.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteaa, että Helsingissä käynnistyi syksyllä 2021 opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksella sitouttava kouluyhteisö (SKY) -hanke, jossa jatketaan Me-kouluhankkeessa tehtyjä malleja siten, että luodaan yhtenäistä mallia tunne- ja vuorovaikutustaito-ohjelmien systemaattiseen käyttöön peruskouluissa. Lisäksi vähennetään ja ennaltaehkäistään 5–9-luokkalaisten poissaoloja sekä tuetaan oppilaiden kiinnittymistä kouluun.

Kouluvalmentajatoimintaa on 2021 keväällä 20 koulussa ja syksyllä 19 koulussa. Toimintaa toteutetaan ja kehitetään ulkopuolisella hankerahoituksella lukuvuonna 2021–22. Kouluvalmentaja toimii koulussa opettajan tukena hyvinvoinnin parantamisessa. Tavoitteena on oppilaan kouluarjen tuki, yhteisöllisyyden vahvistaminen, oppilaiden osallisuuden vahvistuminen, ryhmäytyminen ja koulumotivaation sekä kouluviihtyvyyden tukeminen.

Päihteiden käyttäjien palvelut

Päihdepalveluissa on kehitetty kaupunkistrategian tavoitteiden mukaisesti sekä haittoja vähentäviä, että hoidollisia palveluita. Haittoja vähentäviä palveluita on kehitetty erityisesti Symppis-päiväkeskuksissa ja hoidollisia palveluita päihdepoliklinikoilla ja nuorisoasemalla. Palveluihin pääsyn kynnyksiä on madallettu. Koronapandemia on osin lykännyt vuodelle 2020 suunniteltua hoitojen ja toiminnan kehittämistyötä.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

sosiaali- ja terveystoimialan tulee

- varmistaa, että kaupunkilaisilla ja päihdepalvelujen asiakkailla sekä yhteistyökumppaneilla on saatavilla riittävät ja ajantasaiset

tiedot päihdepalveluista, päihdehoitopaikoista yhteystietoineen sekä päihteiden käyttäjien hoitopoluista.

- lisätä päihdepalvelujen yhteistyötä lastensuojelun palvelujen kanssa.
- kehittää päihdepoliklinikoiden ja nuorisoaseman potilaiden motivointia hoitoon sitoutumisessa.

Sosiaali- ja terveystoimiala toteaa, että psykiatria- ja päihdepalvelut päivittää jatkuvasti kaupungin verkkosivuilla ja sisäisessä verkossa olevaa tietoa päihdepalveluista ja niihin hakeutumisesta. Sosiaali- ja terveystoimialan verkkosivuja uudistetaan parhaillaan meneillään olevassa kaupunkitasoisessa hankkeessa, ja päihdepalvelujen uudet sivut julkaistaan helmikuussa 2022. Verkkosivujen uudistustyö tehdään yhdessä kaupunkilaisten kanssa. Matalan kynnyksen toiminnasta (Sympykset, Villa Sture) ja nuorisoaseman palveluista viestitään aktiivisesti myös sosiaalisessa mediassa. Jalkautuvat työntekijät tiedottavat hoitoon hakeutumisesta ja jakavat siitä kirjallisia ohjeita kaupunkilaisille.

Eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja erityisesti nuorten asiakkaiden palvelupolkuja kehitetään monella eri tasolla. Nuorisoaseman ja lastensuojelun työntekijät kokoontuvat säännöllisesti kokouksiin ja asiakastapaamisiin, joissa sovitaan yhteistyöstä ja työnjaosta. Lastensuojelun aiempi lähetekäytäntö nuoren ohjaamiseen nuorisoaseman palveluihin on poistettu käytöstä.

Psykiatria- ja päihdepalvelujen työntekijöitä koulutetaan erilaisiin asiakastyön menetelmiin ja terapiatekniikkoihin, esimerkiksi nuorisoaseman kaikki työntekijät on koulutettu johonkin lyhytterapiamenetelmään (HOT/IPC/Cool Kids) vuonna 2021. Motivoiva haastattelutekniikka on Käypä hoito -suositusten mukainen potilaan ja ammattilaisen väliseen yhteistyöhön perustuva vuorovaikutusmenetelmä, jolla pyritään löytämään ja vahvistamaan potilaan motivaatiota elämäntapamuutokseen. Motivoivaa haastattelutekniikkaa käytetään päihdepalveluissa systemaattisesti. Hyvä hoitosuhde ja psykososiaaliset hoidot ovat päihdeongelmaisen asiakkaan kokonaisvaltaisen hoidon perusta.

Lastensuojelun sijaishuollon riittävyys

Arviointikertomuksen mukaan lastensuojelun sijaishuollon tasoa voidaan pitää määrällisesti tyydyttävänä, mutta se ei vastaa täysin asiakkaiden tarvetta. Sijaishoitopaikkoja ei ole tarjolla tarpeen mukaisesti, ja henkilöstöstä on pulaa.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

sosiaali- ja terveystoimialan tulee

- turvata lastensuojelun henkilöstön saatavuus erityisesti lastensuojelun sosiaalityössä ja laitoshoidossa, jotta lastensuojelulain mukaiset tehtävät voidaan hoitaa.

Sosiaali- ja terveystoimiala toteaa, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työvoimavajetilanne on pysynyt ennallaan. Lastensuojelun sosiaalityössä on jatkettu useita vuosia käynnissä olleita toimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan henkilöstön pysyvyyttä ja saatavuutta. Käytössä on esim. työntekijälähettilästoiminta, oppilaitosyhteistyö, mentorointi ja somevastaava-työskentely.

Laitoshoidon työvoimavaje on nopeasti heikentynyt eikä tilannetta ole saatu parannettua. Ohjaajien tehtäväkohtaista palkkausta on saatu hieman parannettua alkuvuonna ja rekrytointilisä on otettu käyttöön vakavissa työvoimavajeissa olevissa laitoksissa. Palkkaukselliset toimenpiteet ovat kuitenkin olleet riittämättömiä parantamaan tilannetta. Palkkauksen nostamisesta valmistellaan esitystä. Laitoshoidossa on käytössä myös työntekijälähettiläs, oppilaitosyhteistyö ja somevastaava-työskentely ja laitosten rekrytointiosaamista ja kykyä vahvistetaan ja kehitetään. Lasten ja nuorten vaativa hoitoisuus edellyttää riittävää ja monialaista ammatillista osaamista. Tämän vuoksi henkilöstömitoituksia on nostettu kahdessa laitoksissa, joissa henkilöstöön kohdistunut työväkivalta on ollut korkealla. Lasten vaativa hoitoisuuteen vastaamiseksi on myös kilpailutettu lääkäripalvelut ja niitä hankitaan erityis- ja vaativan tason laitoksiin. Henkilöstön menetelmällisen osaamisen kehittämiseen on haettu Tulsote-rahoitusta. HUS:n lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa viedään eteenpäin toimintamallia, jossa laitokset saisivat erikoissairaanhoidolla konsultaatiota psyykkisesti sairaiden nuorten hoitoon.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on alettu toteuttaa kaupungin palvelujen tasa-arvosuunnitelman ja yhdenvertaisuussuunnitelman sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimenpiteitä.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tulee

- kehittää kävijätietojen keräämistä liikuntapalveluissa siten, että liikuntavuorojen kävijämääriä voitaisiin seurata sukupuolittain ja

tietoa voitaisiin hyödyntää esimerkiksi tasa-arvoisemmassa vuorojen jaossa.

- arvioida ja mahdollisuuksien mukaan toteuttaa Helsingin kaupungin ylläpitämien liikunta- ja ulkoiluapaikkojen sukupuolivähemmistöille soveltuvat intiimitilat -selvityksen toimenpidesuosituksia.
- edistää turvallisempien tilojen periaatteiden käyttöönottoa liikuntapalveluissa laajemmin kuin vain yhdessä toimipisteessä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toteaa, että liikuntapalvelukokonaisuudessa tasa-arvosuunnitelman tavoitteena on uusien menetelmien kehittäminen kävijätietojen hankkimiseksi sukupuolittain.

Ohjatun liikunnan käyttämään ilmoittautumisjärjestelmä Enkoraan on lisätty vuoden 2021 loppukesästä toiminnallisuus sukupuolitiedon keräämisestä. Tietojen kerääminen edellyttää toiminnon käyttöönottoa myös sähköisen asiointin palvelussa (asiointi.hel.fi), jossa vaadittavan toiminnon testaaminen pyritään suorittamaan vuoden 2021 aikana.

Koronapandemian aiheuttaman epävarmuuden vuoksi toimialan asiakaskyselyä siirrettiin vuoden 2022 alkupuolelle. Asiakaskyselystä saadaan sukupuolittain tietoja palvelujen käyttäjistä.

Liikuntapalvelukokonaisuus ehdottaa sukupuolettomien intiimitilojen lisäämistä sekä turvallisen tilan periaatteiden nykyistä laajempaa käyttöönottoa liikuntapalveluissa kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toimenpiteiksi.

Kiireettömään hoitoon pääsy terveysasemilla

Kiireetön hoito toteutuu terveysasemilla yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta lain mukaisessa määräajassa, mutta ei kaupungin tavoitteiden mukaisesti ja yhdenvertaisella tavalla. Toteutuneiden käyntien odotusajassa esiintyy alueellisia eroja, ja yksittäisten terveysasemien erot ovat suuria. Pääasiallinen syy kiireettömään hoitoon pääsyn ongelmiin on lääkärripula.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

sosiaali- ja terveystoimialan tulee

- varmistaa, että kiireettömään hoitoon pääsy toteutuu kaikilla terveysasemilla terveydenhuoltolain mukaisesti.

- kehittää terveysasemien lääkärien työoloja siten, että työkuorma koetaan kohtuulliseksi kaikilla terveysasemilla.
- kehittää edelleen lääkärien rekrytointia ja pysyvyyttä terveysasemilla.
- järjestää terveysasemilla lääkäreille riittävät kouluttautumismahdollisuudet.
- kehittää kiireettömään hoitoon pääsyn tilastointia, jotta terveysasemien erot ja haasteet ovat tunnistettavissa.

sosiaali- ja terveystoimialan tulee yhdessä kaupunginkanslian kanssa

- varmistaa, että Helsingin terveysasemien lääkärien palkat ovat kilpailukykyisiä.

Terveydenhuoltolaki määrittelee kiireettömään hoitoon pääsyn aikarajat (ns. hoitotakuun). Lain mukaan potilaan on saatava arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys terveyskeskukseen, ja hoidon tarpeen arviointi tulee tehdä viimeistään 3. arkipäivänä yhteydenotosta (perusterveydenhuollossa ja suun terveydenhuollossa).

Sosiaali- ja terveystoimiala toteaa, että Helsingissä kiireettömään hoitoon pääsyä koskeva takuu (niin kutsuttu T3 aika) ei toteudu. Terveysasemilla on ollut haasteita palveluun pääsyssä ja sen saatavuudessa. Keväällä 2020 alkanut covid-19 -pandemia on vaikeuttanut saatavuutta toimintojen ollessa osin supistettuina tai henkilöstön ollessa pandemiaan liittyvissä tehtävissä. Terveysasemien lääkärien kiireettömän hoidon saatavuutta pyritään lisäämään omien toimintamallien, työnjaon ja johtamisen kehittämisellä, palvelusetelitoiminnalla sekä ulkoisella palveluhankinnalla. Toimintamallien, työnjaon ja johtamisen kehittämisellä pyritään myös parantamaan lääkärien työoloja.

Hoidon tarpeen arviointi kolmen vuorokauden sisällä yhteydenotosta toteutuu.

Terveysasemien palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi on kehitetty digitaalisia ja itsehoitopalveluja. Terveysneuvontaa saa muun muassa terveyspalvelujen chatbotista, Omaolopalvelusta ja terveysneuvontapuhelimesta. Terveysasemien chatbot ohjaa asiakasta hakemaan palveluja oikeasta paikasta ja neuvoo myös hammashoitoon, mielenterveyteen, päihteisiin ja sosiaalipalveluihin liittyvissä asioissa ja yhdistää asiakkaan tarvittaessa kaupungin sähköiseen asiointiin, Omaoloon, Omakantaan tai sosiaalineuvonnan chattiin.

Asiakas voi myös arvioida omaa hoidon tarvetta ja saada hoito-ohjeita Omaolo-palvelusta.

Henkilöstön saatavuutta edistetään jatkuvalla työnantajakuva ja brändityön suunnitelmallisella parantamisella. Lääkärien palkkakilpailukykyä on parannettu osana kaupungin palkkakehityssuunnitelmaa.

Helsingillä ja sosiaali- ja terveystoimella on laaja ja kattava koulutusvalikoima ja lääkäreillä on ollut mahdollisuus normaalitilanteessa hankkia tarvittavaa täydennyskoulutusta sekä kotimaassa, että ulkomailta. Kevään 2020 jälkeen covid-19 -pandemia ei ole mahdollistanut fyysisiä koulutustapahtumia, ja erilaisiin verkkokoulutuksiin osallistuminenkin on ollut haasteellista akuutin pandemiatilanteen hoitamisen vuoksi.

Kaupunginkanslia toteaa, että vuoden 2020 palkkakehityssuunnitelmassa erilaisille lääkäreille terveyskeskuksissa kohdennettiin keskimäärin noin 250 euron palkankorotus kuukaudessa ja vuoden 2021 palkkakehityssuunnitelmassa lääkäreille terveysasemilla sekä neuvoloissa ja koulu- ja opiskeluhuollossa kohdennettiin kertapalkitsemiseen noin 1,4 miljoonaa euroa. Tavoitteena on sitouttaa lääkäreitä jatkuvasti haastavassa rekrytointitilanteessa.

Vuoden 2022 palkkakehityssuunnitelmaan on varattu talousarviossa 5 miljoonaa euroa. Palkkakehityssuunnitelman sisältö laaditaan myöhemmin kriittisten ammattiryhmien korotustarvekartoitusten pohjalta toimialojen, virastojen ja liikelaitosten johdon ja henkilöstöammattilaisten sekä kaupunginkanslian yhteistyönä.

Perusopetuksen yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllinen oppilashuolto on pääosin oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista, mutta kuraattori- ja psykologipalveluihin pääsyssä oli osittain viivettä.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kasvatuksen ja koulutuksen toimialan perusopetuksen oppilashuollon tulee

- varmistaa, että oppilaat saavat psykologi- ja kuraattoripalveluja lain mukaisessa määräajassa.

- varmistaa, että koulut kutsuvat huoltajat mukaan koulun yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoukseen vähintään kerran lukukaudessa.
- varmistaa, että koulut seuraavat säännöllisesti oppilaiden hyvinvointia yhtenäisellä ja vertailukelpoisella tavalla.
- seurata kuraattori- ja psykologimitoituksen toteutumista dokumentoidusti.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteaa, että Korona lisäsi yksilötyön tarvetta entisestään, mutta hoitoon pääsyn viive ei kasvanut. Pd-rahamurteen turvin on voitu palkata muutamia psykologeja ja kuraattoreja. Valtioneuvoston asetus opiskeluhuoltopalvelujen mitoituksesta, joka tulee voimaan 2022 alusta, lisää varsinkin kuraattorien määrää ja sitä kautta pienentää viivettä palveluihin pääsemisessä.

Huoltajien mukanaolon toteutumista seurataan ja kouluterveyskyselyn tulosten analysoinnissa ohjataan keskustelemaan tuloksista myös huoltajien kanssa.

Oppilashuollon palveluverkon muutoksia koskevaa tilastoa on alettu päivittää.

Osallistuvan budjetoinnin toteutuminen kaupunkiympäristön toimialalla

Kaupunkiympäristön toimiala on pääosin toteuttanut osallistuvaa budjetointia kaupungin linjausten mukaisesti. Hankkeiden toteuttamisprosessi on edennyt kokonaisuudessaan hyvin. Kaupunkilaisten laajamittaisessa, vähemmän aktiivisten ryhmien osallistamisessa on parannettavaa.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan tulee

- yhteistyössä rajata osallistuvan budjetoinnin tavoitteet ja hankkeet siten, että tavoitteet voidaan saavuttaa hankkeille varatuilla resursseilla.

- kehittää hankkeiden kokonaiskustannusten seurantaa ja varmistaa, että kustannuksista saadaan oikeat tiedot.

kaupunkiympäristön toimialan tulee

- varmistaa, että kaupunkilaisten saatavilla on oikeat ja ajantasaiset tiedot osallistuvan budjetoinnin hankkeiden etenemisestä.

- kehittää osallistuvan budjetoinnin hankkeista viestimistä monikanavaisesti ja monikieliseksi. Viestinnässä on paremmin

huomioitava ne kaupunkilaiset, jotka eivät seuraa sosiaalista mediaa tai muita digitaalisia kanavia.

Kaupunginkanslia toteaa, että osallistuvan budjetoinnin toisen kierroksen toimenpiteinä on toteutettu ideoiden keruu, yhteiskehittäminen ja äänestys. Yhteiskehittämisen aikaa pidennettiin siten, että siihen pystyttiin lisäämään vuorovaikutusta ja tiedon tuottamista hankkeiden kustannuksista asukkaille. Pidentämällä yhteiskehittämisen vaihetta pystyttiin saamaan myös aiempaa tarkempia hankesuunnitelmia. Kustannustietoa tuotettiin sekä yhteiskehittämisen tilaisuuksiin että omastadi.hel.fi -sivustolle.

Pormestari vahvistettua äänestystuloksen Kanslia käynnistää yhdessä kaupunkilaisten, toimialojen ja strategiaosaston kaupunkitutkimus ja tilastot -yksikön kanssa palautteiden ja äänestystuloksen analysoinnin, jonka pohjalta osallistuvaa budjetointia kehitetään edelleen.

Jokaiselle hankkeelle perustetaan oma projektinnumero, jonka varmistaa sen, että hankkeiden kustannukset kohdentuvat oikein. Toimialat seuraavat omien hankkeiden etenemistä ja osallisuus- ja neuvontayksikkö seuraa tasaisin määräajoin hankkeiden kokonaisuuden etenemistä myös talouden toteutuman näkökulmasta sekä antaa ennusteen kustannusten toteutumista.

Hankkeiden toteutumista seurataan omastadi.hel.fi -sivustolla, joka on nähtävissä avoimesti kaikille kaupunkilaisille. Jatkossa projektiryhmässä seurataan hankkeiden etenemistä myös kustannusten toteutumisen osalta kvartaaleittain. Lisäksi omastadi.hel.fi -tiedonhallintajärjestelmää (ns. takahuone) kehitetään, jolla varmistetaan ajantasainen hankkeiden seuranta myös kustannusten osalta.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa, että osallistuvan budjetoinnin ensimmäisellä kierroksella hankkeiden määrärahoja ei voitu siirtää hankkeelta toiselle. Tämä aiheutti toimialalle 485 334 euron (tilanne 29.10.2021) ylimääräiset menot.

Kaupunginkanslia ja kaupunkiympäristön toimiala ovat vahvistaneet yhteistyötä siten, että tavoitteet voidaan saavuttaa hankkeille varatuilla resursseilla. Varattujen resurssien riittävyyden osalta on valmisteilla osallisuusrahaston joustavampi käyttö.

Kaupunkiympäristön toimiala on kehittänyt OmaStadi-toimintamallia muotoutumaan toimialan olemassa oleviin prosesseihin. Prosessien kehittämiseen, kustannusvaiheen kustannusten

arviointityöhön, kustannuskorttien laadintaan ja hankeohjelman perustamistyöhön on käytetty ulkopuolisia konsultteja ja palveluostoa yhteensä 80 100 euroa. Tehdyillä palveluostoilla on tuettu uuden toimintamallin käyttöön ottamista ja toiminnan sujuvoittamista. Jatkossa mahdollinen osallisuusrahaston joustavampi käyttö kattaisi kaikki toimintamallin kehittämiseen kuuluvat kulut, joka olisi tärkeää toimintamallin tosiasiallisten kokonaiskustannusten hahmottamiseksi.

Toisen kierroksen toteuttamisvaiheen viestintää suunnitellaan ja valmistellaan kaupunginkanslian ja muiden toimialojen kanssa yhdessä marraskuusta 2021 alkaen. Yhdessä kaupunginkanslian kanssa on aloitettu laatimaan hankkeiden luokittelumallia, jonka avulla voidaan tunnistaa hankkeiden viestintä- ja vuorovaikutustarpeet, esimerkiksi erilaiset osalliset (kuten erikieliset kaupunkilaiset) ja alueelliset viestintäkanavat osallisten tavoittamiseksi. Kaupunginkanslia on päivittämässä seurantasivuja käyttäjäystävällisemmiksi yhteistyössä toimialojen kanssa.

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen

Kaupunki on osin edistänyt nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kaupungin päätösten ja linjausten mukaisesti. Nuorten aloitteiden käsittelyprosessi koetaan raskaaksi, ja aloitejärjestelmän kehittäminen sujuvammaksi ja vuorovaikutteisemmaksi on ollut hidasta. Nuorisoneuvoston vaikuttamismahdollisuuksia on edistetty esimerkiksi läsnäolo- ja puheoikeudella toimialalautakunnissa.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tulee

- edelleen tiivistää yhteistyötään nuorten vaikuttamismahdollisuuksien tuomisessa konkreettiseksi osaksi koulujen ja oppilaitosten toimintaa ja opetusta.

kaupunginkanslian tulee yhdessä toimialojen kanssa

- varmistaa, että toimialoilla vastauksia valmistelevat ovat vuorovaikutuksessa aloitteen tekijän kanssa.

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tulee yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa

- keventää nuorten aloiteprosessia.

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tulee

- lisätä nuorisovaaleja koskevaa yhteistyötä yksityisten ja valtion koulujen ja oppilaitosten kanssa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala ja kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteavat valmistelleensa yhteistyössä esityksen Lasten ja nuorten vaikuttamisjärjestelmästä ja osallisuuden edistämisestä Helsingissä, joka korvaisi kaupunginhallituksen vuonna 2017 asettaman Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän. Esitys on tarkoitus viedä kaupunginhallitukseen käsiteltäväksi joulukuussa 2021.

Esityksen mukaan lasten ja nuorten osallisuuden ohjausryhmä asetetaan kaupunkitasoisen LANU-verkoston taktiseksi ryhmäksi. Ohjausryhmän tavoitteena on edistää kaupunkitasoisesti lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamista ja vaikuttamistoiminnan yhteensovittamista ja kehittämistä sekä seurata toimintaympäristöissä tapahtuvia muutoksia ja ilmiöitä liittyen lasten ja nuorten osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä vahvistaa toimijoiden välistä yhteistyötä. Lasten ja nuorten osallisuuden ohjausryhmässä olisi jäsenet kaikilta toimialoilta sekä kansliasta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhteistyötä on vahvistettu vuoden 2021 aikana myös järjestämällä toimialojen yhteistyönä kaksi kaikille kaupungin työntekijöille avointa webinaaria lasten ja nuorten osallisuudesta. Lisäksi toimialat ovat mallintaneet yhteistyössä osallisuuden portaat ja kuvanneet, mitä osallisuuden perustasolla tarkoitetaan.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan toimiala toteaa toteuttaneensa palvelumuotoiluprojektin, jonka tulosten pohjalta laaditaan yhdessä kaupunginkanslian kanssa tarkempi suunnitelma nuorten aloitejärjestelmän kehittämiseksi. Nuorten aloitekanavan kehittämistyö kytketään kaupunkitasoiseen digitaaliseen osallisuuden kehittämiseen yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan sekä kaupunginkanslian yhteistyönä analysoidaan vuoden 2021 Omastadin ja Ruutibudjetoinnin tulos ja kehitetään yhteistyömalli, joka parantaa lasten ja nuorten osallisuutta alueelliset erot huomioiden.

Nuorisopalvelukokonaisuuteen on rekrytoitu osallisuustoiminnan koordinaattori. Koordinaattorin tehtävä on uusi ja siihen kuuluu keskeisenä osana nuorisoneuvoston vaalien organisointi, mikä helpottaa yhteistyön vahvistamista yksityisten ja valtion koulujen kanssa. Osa sellaisista yksityisistä tai valtion kouluista, jotka eivät osallistuneet vaaleihin viime vuonna ovat tänä vuonna mukana. Tulevaisuudessa yksityisten ja valtion koulujen yhteydenpitoon tullaan panostamaan edelleen.

Kaupunginkanslia toteaa, että nuorten aloiteprosessin keventämistä valmistellaan kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan ja kaupunginkanslian yhteistyönä. Nuorten aloitejärjestelmän keskeiset ongelmakohdat on tunnistettu. Esitys aloiteprosessin uudistamisesta valmistellaan yhdessä nuorisoneuvoston edustajien kanssa. Kaupunginkanslia tulee ohjeistamaan toimialojen vastausten valmistelijat sen jälkeen, kun aloitejärjestelmän kehittämistyö on päättynyt. Tässä yhteydessä voidaan varmistaa myös vuorovaikutus aloitteiden tekijöiden kanssa.

Rakentamisen ja rakennusten käytön päästöjen vähentäminen

Hiilineutraali Helsinki 2035 -ohjelman rakentamiseen ja rakennusten käytön liittyviä toimenpiteitä on toteutettu etenkin rakennusten käytön päästöjen vähentämiseksi. Työ rakentamisen päästöjen vähentämiseksi jatkuu.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunkiympäristön toimialan tulee

- varmistaa, että Ilmastovahdin kaikkien Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpiteiden tiedot ovat ajan tasalla.
- esittää aiempaa useammasta Ilmastovahdin toimenpiteestä vaikutusarvio.
- varmistaa, että rakentamisen, esirakentamisen ja materiaalien päästöjen vähentäminen edistyy aikataulussa.

kaupunkiympäristön toimialan tulee yhteistyössä Helsingin kaupungin asunnot Oy:n kanssa

- lisätä puurakentamista ja muita toimia rakentamisen aikaisten päästöjen vähentämiseksi.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa, että Hiilineutraali Helsinki -ohjausryhmä linjasi keväällä, että toimenpide-ohjelman päivittäminen käynnistetään uuden kaupunkistrategian valmistuttua. Päivitystyö on alkamassa marraskuun aikana ja valmistelevat keskustelut ovat jo käynnistyneet. Tavoitteena on päivityksen valmistuminen maaliskuun 2022 loppuun mennessä.

Kaupunkistrategiassa hiilineutraalisuustavoitetta aikaistettiin vuoteen 2030, ja tällä on vaikutuksia HNH-toimenpideohjelman sisältöön. Yhtä aikaa päivitystyön kanssa on käynnistynyt ilmastotyön seurannan kehittämishanke, jossa tarkastellaan mm. Ilmastovahdin käyttökokemuksia ja kehitystarpeita, sillä lukuisien toimenpiteiden ajan tasalla pitäminen on osoittautunut hyvin työlääksi eikä sivusto nykymuodossaan palvele hyvin kaikkia alun perin ajateltuja käyttäjäryhmiä.

Green Deal -sopimuksen mukaisesti ensimmäiset päästöttömiä työmaita koskevat vaatimukset ovat astuneet voimaan uusissa urakoissa 1.7.2021. Vaatimukset laajentuvat tulevina vuosina koskemaan yhä useampia työmaatoimintoja ja kokonaan päästöttömiä työmaita tavoitellaan vuonna 2030. Kiertotalouden tiekartan toteuttaminen on käynnistynyt pilotointivaiheella. Kiertotalouden toimintamallit ja palvelut ovat valtakunnallisesti vielä kehitys- ja kokeiluvaiheessa. Helsinki on aktiivisesti mukana kehitystyössä ja pilotoinneissa.

Esirakentamisen päästöjä merkittävästi vähentävä massakoordinointi on ollut osa Helsingin toimintatapoja aluerakentamisessa jo 2010-luvun alkupuolelta lähtien ja toimintatapoja ollaan parhaillaan tuomassa myös yksittäisiin talonrakennushankkeisiin.

Ympäristöpoliittisten tavoitteiden toteutuminen hankinnoissa

Kaupunginvaltuuston 2012 hyväksymät ympäristöpoliittiset tavoitteet eivät ole täysin toteutuneet, mutta hankintojen vastuullisuutta on alettu kehittää viime vuosina. Uudessa hankintastrategiassa ja ympäristöpolitiikassa ympäristövastuullisuuteen liittyvät linjaukset ovat aiempia painokkaampia.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan tulee

- vahvistaa asiantuntijaresursseja ympäristöystävällisten hankintojen tukemiseen.

- järjestää hankintakoulutusta, jossa perehdytään vastuullisuuskriteerien hyödyntämiseen.

toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tulee

- käynnistää aktiivinen markkinavuoropuhelu ympäristö- ja vastuullisuusnäkökohtien ottamiseksi huomioon ympäristövaikutuksiltaan merkittävässä hankinnoissa.

kaupunginkanslian tulee

- edistää sitä, että tytäryhteisöt käynnistävät markkinavuoropuheluja ympäristö- ja vastuullisuusnäkökohtien ottamiseksi huomioon ympäristövaikutuksiltaan merkittävässä hankinnoissa.

Kaupunginkanslia toteaa, että Helsingin hankintastrategian tavoitteiden ja niitä tukevien keskeisten toimenpiteiden toteuttaminen on käynnissä. Tavoitteet toimenpiteineen on priorisoitu, ja niiden etenemiseksi on tehty projektikortit.

Kaupunkiyhteisen koulutusohjelman ja hankintojen koulutuskokonaisuuden suunnittelu ja toteuttaminen on käynnistetty. Yksittäisiä vastuullisuuskriteerien hyödyntämiseen ohjaavia koulutuksia ja työpajoja ovat olleet esimerkiksi Ympäristömerkin käyttö hankinnoissa -koulutus 31.5.2021, yhteistyössä Ympäristömerkin kanssa järjestetyt työpajat ympäristömerkin käytöstä hankinnoissa 1.6. ja 9.9.2021 (rakennusmateriaalit) sekä 27.9.2021 (työvaatteet), vastuullisten ICT-hankintojen työpaja 13.10.2021, hankintojen ajankohtaispäivä 14.10.2021 sekä hankintastrategian esittelytilaisuudet 7.10. ja 28.10.2021.

Hankintastrategian tavoitteiden toimenpiteinä tehdään markkina-analyysyjä ja käydään markkinavuoropuhelua erityisesti strategisesti merkittävien hankintojen valmistelun varhaisessa vaiheessa. Hankintojen vastuullisuuskriteereitä kootaan kriteeripankkiin, joka on kilpailuttajien käytössä kaupungin intrassa.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa, että hankintapalveluiden kategorioiden vaikuttavimmat vastuullisuuskriteerit on tunnistettu ja ne on huomioitu ensimmäisissä kategoriasuunnitelmissa. Vastuullisuuskriteereitä sisältävien kategoriasuunnitelmien jalkauttaminen on syksyn aikana hidastunut, sillä ensin pyritään sisäisen asiakkaan kanssa löytämään ne valmiina olevat yhteistyöfoorumit, joissa hankinnan valmistelijat ja hankintapalvelun asiantuntijat voivat työstiä ja priorisoida kilpailutuksia. Jalkautustyötä on hidastanut mm. haastava hankintapalveluiden aktiivisemmän toimintamallin vakioiminen sekä varsinkin Ryan organisaatiomuutos.

Yksi toimialan hankintapalveluiden keskeisimmistä tehtävistä on systematisoida hankintaprosessia vastuullisuuden osalta siten, että kategoriakohtaisesti löydettäisiin riittävän ajoissa vastuullisuuskriteeristön vaikuttavimmat hankinnat yhteisestä kilpailutusnäkökulmasta ja yhteisesti ydintoimintojen kanssa pystytään näin suunnittelemaan näille hankinnoille sellaiset tavoitteet, että strategiset tavoitteet täytetään.

Hankintapalvelut jatkaa työtään kaupunkiyhteisen alustan testaamisella (Hankinta-Luotsi by Hansel), joilla pystytään integroimaan strategian tavoitteiden vastuullisuus varmemmin

hankintaprosessiin ja täten varmistetaan vaikuttavimpien hankintojen vastuullisuuskriteerit oikeassa laajuudessa.

Lisäksi hankintapalvelut vahvistaa kategoriakohtaista vastuullisten hankintojen suunnitelmaa ja jatkaa vastuullisuuden raportoinnin kehittämistä ja mittarointia niin kategorioittain kuin kaikkien kilpailutusten yhteisestä näkökulmasta. Tavoitteena on, että vastuulliset hankinnat ovat nykyistä läpinäkyvämpiä ja niille voidaan asettaa tavoitteita sen mukaan, mihin toimenpiteitä ja resursseja halutaan kohdentaa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteaa, että Stadin ammattiopiston ruokapalvelut kilpailutettiin Teollisuuskadulle ja Hattulantielle talvella 2021. Sopimuskausi alkoi 1.8.2021. Kilpailutuksessa hyödynnettiin ruokapalvelujen ympäristö- ja vastuullisuuskriteereitä, jotka on laadittu yhdessä kaupunkiympäristön toimialan sekä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toteaa, että toimiala osallistuu ja noudattaa Helsingin kaupungin Canemuren osahankkeen aikataulua ja toimenpiteitä kestävien hankintojen edistämiseksi hankinnoissaan. ICT- ja kalustehankintojen osalta on osallistuttu markkinavuoropuhelun toteuttamiseen. Vuoropuhelu toimijoiden kanssa on tärkeää toimivien vastuulliskriteerien luomiseksi.

Vesireittiliikenne Uunisaareen, Vartiosaareen ja muille kaupungin omistamille saaristoalueille on kilpailutettu. Kaupunki on asettanut vesireittiliikenteen kehittämiseksi kunnianhimoiset tavoitteet mm. sähkökäyttöisten vesiliikennebussien määrän lisäämisen. Vesireittiliikenteen kehittämishankkeen keskipisteessä on vesiliikenneyritysten vahva osallistuminen projektissa ja aktiivisessa markkinavuoropuhelussa ympäristö- ja vastuullisuusnäkökohtien huomioon ottamiseksi.

Sosiaali- ja terveystoimiala toteaa, että vastuulliset hankinnat on yksi sosiaali- ja terveystoimialan ympäristöohjelman 2021-2023 kehitettävistä osa-alueista. Vastuullisten hankintojen prosessia kehitetään kaupungin strategisten tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2021 toteutettiin kaksi pilottihankintaa, joissa vastuullisuusasioita käytiin läpi markkinavuoropuhelussa, ja kertynyttä tietotaitoa käytetään tulevissa hankinnoissa. Ympäristöohjelman mukaisesti edistetään vastuullisuuskriteerien käyttöä ympäristövaikutuksiltaan merkityksellisissä kilpailutuksissa ja kehitetään markkina- ja sidosryhmävuoropuhelua sekä sopimusseurantaa vastuullisuuden näkökulmasta.

Pelastuslaitos toteaa, että laitoksen aikaisempiin linjauksiin ei ole tullut muutoksia, koska markkinoille ei ole tullut uusia innovaatioita ympäristönäkökohdan kannalta. Energiasäästökohteita on toteutettu ja aiotaan toteuttaa myös jatkossa 1–2 kappaletta vuosittain. Aurinkovoiman käyttöä paloasemilla lisätään mahdollisuuksien mukaisesti. Kierrätetystä raaka-aineesta valmistetun dieselpolttoaineen käyttöä hankaloittaa nykyisen konekannan tekniikka ja suuri ikäjakautuma. Sen käyttöön siirrytään tulevaisuudessa mahdollisuuksien mukaan.

Palvelukeskusliikelaitos toteaa, että hankinnat suunnitellaan ja toteutetaan niin, että niissä huomioidaan vastuullisuuden eri osa-alueet. Hankintoihin sisällytetään hankinnan kohteesta riippuen esimerkiksi ympäristövastuuseen, eettiseen tuotantoon sekä työllistävään vaikutukseen liittyviä vastuullisuuskriteerejä.

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos toteaa, että HKL:n hankintastrategia on hyväksytty HKL:n johtoryhmässä syyskuussa 2021. Hankintastrategian keskeinen painopiste on vastuullisuus ja vaikuttavat hankinnat. Vaikuttavuutta edistetään erityisesti strategisesti merkittävässä hankinnoissa. HKL:n hankintaohjeeseen on päivitetty vastuullisuusperiaatteet ja ne huomioidaan soveltuvin osin kaikissa hankinnoissa. Vastuullisten ja vaikuttavien hankintojen seuraamista varten tullaan laatimaan hankintojen vaikuttavuuden ja vastuullisuuden seurantamittaristo kevään 2022 aikana.

Hiilineutraali HKL -ohjelman laatiminen on käynnissä parhaillaan. Kevään 2021 aikana tehtiin päästölaskenta, jonka tulosten perusteella on tunnistettu keskeiset teemat, joihin päästövähennystoimenpiteitä tullaan kohdistamaan. Tarkemmista tavoitteista ja toimenpiteistä päätetään alkuvuonna 2022.

Merellinen Helsinki

Strategiakauden tavoitteita merellisestä Helsingistä on edistetty. Merellisen strategian alkuvuosille aikataulutetuista toimenpiteistä jo puolet on toteutunut joko täysin tai pääosin. Merellisessä kehittämisessä on kuitenkin edelleen hitautta, joka aiheutuu siitä, että asioita hoidetaan monella toimialalla ja niiden rajapinnoissa.

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginkanslian tulee yhdessä kaupunkiympäristön toimialan ja kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa

- määrittellä Helsingin merellisen kehittämisen johtamisvastuu.
- selvittää, mikä olisi toimiva malli varata merelliselle kehittämiselle määrärahoja kaupunkitasoisesti.
- määrittellä vastuutahot vesiliikenteen kehittämiselle ja merellisen huoltoverkoston toteuttamiselle.

Kaupunginkanslia toteaa, että merellinen ohjausryhmä kokoontuu nimeämimensä jälkeen vuoden 2021 aikana kaksi kertaa ja merellisten kumppanien yhteistyöryhmä kerran.

Kaupunkiympäristön toimiala ja kulttuuri- ja vapaa-ajan toimiala ovat nimenneet tarvittavan edustuksen merelliseen ohjausryhmään.

Merellisen strategian toimenpiteiden toteuttaminen jatkuu vuoden 2022 talousarvion ja toimialojen vuoden 2022 käyttösuunnitelmien puitteissa.

Merellisen huollon osalta laaditaan yhteistä toimintamallia saariston ylläpitoon. Lisäksi on laadittu merellisen huoltotukikohdan osalta kartoitus mahdollisista sijaintipaikoista sekä niihin liittyvä kokonaistaloudellinen selvitys.

Vesiliikenteen kehittämiseksi on käynnistetty Elinkeino-osaston rahoituksella selvitys, jossa laaditaan konkreettiset toimintasuunnitelmat vesireittiliikenteen hankintamallista ja tukemisesta ja vesiliikenteen sähköistymisestä sekä tarkastellaan kalustoyhtiö ja/tai Helsinki-tyypin saaristolaivan suunnittelumallia. Lisäksi laaditaan kaupungin sisäisenä työnä ehdotus vesiliikenteen kehittämisen organisoitumisesta Helsingin kaupungin sisällä. Samalla selkeytetään vesiliikenteen päävastuutaho.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toteaa, että liikuntapalvelut on vahvasti edustettuna vesiliikennettä kehittävässä ryhmässä sekä merellisen huollon kehitystyössä. Liikuntapalveluihin on palkattu erityissuunnittelija 15.11.2021 alkaen kehittämään niin manner- kuin merellistä ulkoilua.

Toimitilayhtiöiden omistajaohjaus

Toimitilayhtiöiden omistajaohjaus on pääosin järjestetty tarkoituksenmukaisesti. Arviointikertomuksen mukaan konserniohjeessa on täydentämistarpeita

Arviointikertomuksessa todetaan, että

kaupunginkanslian tulee

- valmistella konserniohjeen täydentäminen siten, että ohjeesta tai sen liitteestä ilmenee, miten toimiohjeiden antaminen eroaa yhtiöissä ja säätiöissä, sekä miten osakeyhtiölain säädökset vaikuttavat yhtiön hallituksen jäsenen toimintaan kaupungin edustajana.
- toimia siten, ettei konserniohjeen ennakkokantamenettelyn ja nykyisen käytännön välillä ole ristiriitaa ostopalveluna hankittavien toimitusjohtajien valinnassa.

kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan tulee

- edelleen parantaa tiedonkulkua siten, että kaupunkiympäristön toimiala olisi tietoisempi omistajaohjaukseen liittyvistä toimista ja vastaavasti kaupunginkanslialle välittyisivät olennaisimmat tiedot tiloja hallinnoivalta kaupunkiympäristön toimialalta.

Kaupunginkanslia toteaa käynnistäneensä konserniohjeen muutostarpeiden tunnistamisen. Konserniohjausasioissa yhteistyötä toimialojen kanssa pyritään tiivistämään ja yhteisiä tapaamisia toimialojen johdon kanssa on alettu pitää säännöllisesti.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa, että vuoden 2020 lopulla päivitettiin tiedot toimitilayhtiöissä olevien tilojen tarpeesta kaupungin palveluverkossa. Toimitilastrategian toimeenpanoon liittyen ollaan laatimassa omistajapoliittisia linjauksia, joissa myös otetaan kantaa tilojen omistamiseen toimitilayhtiöissä. Lisäksi kaupunkiympäristön toimiala ja konserniohjaus ovat tavanneet säännöllisesti tiedonkulun parantamiseksi.